

מה אנחנו לומדים באוקראינה

מוקדם עדיין להתנבא כיצד תסתיים המלחמה שהחלה בפלישה הרוסית, אך כבר עכשיו ברורה משמעותה ההרסנית של האשליה העצמית שהובילה אליה – ונחשף השקר שלפיו ביחסים בינלאומיים רק הכוחנות מדברת

חר ימלאו שמונה חודשים לפלישת רוסיה לאוקראינה, שהחלה מלחמה שסופה עדיין אינו נראה באופק. מוקדם גם להתנבא כיצד תסתיים, במיוחד כאשר סדרת התבוסות שנחל הצבא הרוסי, וההצלחה של מתקפת הנגד האוקראינית שהחלה בחורש שעבר, דוחקים את ולדימיר פוטין לפינה. אין לדעת כיצד ינהג השליט הרוסי, שכישלון באוקראינה עלול לסכן את עצם שלטונו, במצב שכזה. ואולם לא מוקדם להסיק מסקנות, חלקן אפילו מרחיקות לכת, מהתפתחות המלחמה – התפתחות שרק מעטים, אם בכלל, חזו אותה ב־24 בפברואר. המסקנה הראשונה היא משמעותם ההרסנית של אשליה עצמית, שיח מזויף בין רדיגים ותרבות של שקר. כל אלה ניכרו בשפע בצמרת הרוסית לפני הפלישה ומאז: הגנרלים של פוטין לא אמרו לו את האמת על מצבו של הצבא, שחלק גדול ממנו היה חלול בכוח האדם, כמוטיבציה וביכולת האופרטיבית האמיתית.

תוכנית המלחמה הרוסית נשענה כולה על מהלך מהיר, שהיה אמור – כך הבטיחו מתכנניה, אנשי שירות המודיעין (FSB) – להכניע את האוקראינים בתוך מספר יממות ולאפשר לפוטין לנהל משא ומתן עם המערב על שינוי סדרי עולם כשכווחותיו כבר שולטים בקייב. לא הייתה תוכנית ב', כי עצם הדיון עליה היה כהודאה באפשרות שתוכנית א' תיכשל, דבר שאינו קורה במשטר של פחד וחשבון. מרגע שנכשלה, רוסיה מאלתרת, משנה כיוון ויעדים והולכת ומסתבכת. המסקנה השנייה היא עוצמתו של הצדק: עם הנלחם על ביתו גר בר כאן על כוח פולש, שגם אם הוא מייצג מעצמה גדולה בהרבה אינו יודע באמת על מה הוא נלחם. התקווה הרוסית שהציבור הגדול ממוצא רוסי החי באוקראינה יתמוך במהלך להפלת ולודימיר זלנסקי וממשלתו נתקלה ברגש האנושי הפשוט, לפיו הפולש אינו רשאי להכותיב זאת בכוח. האוקראינים מגלים גבורה, עמידות והקרבה, שיתד עם הסידע החומרי והמודיעיני של המערב הפכו את תמונת המערכה. מול עוצמה זו נחשף השקר שלפיו ביחסים בינלאומיים רק הכוחנות מדברת. בשנים שקדמו לפלישה התפתחה בחוגים רבים במ

ערב, וגם אצלנו בישראל, הערצה לחוסר המעצורים ולברוטליות של פוטין, שנתפס כמי שאינו נגוע במעצורים המוסריים המנוונים של הרמוקרטיות. הצלחות כמו סיפוח קרים או ההתערבות בסוריה הזינו את ההערצה הזו, והנה, כשרוסיה נכנסת למערכה שנדרשים בה משאבים של ממש, ומולה עומד עם נחוש, הצבא הרוסי נוחל מפלה אחרי מפלה.

קשה לתאר מה היו פני העולם לו הצליחה מזימתו של פוטין. עוד ועוד אנשים וממשלות היו משתכנעים שרק דרך הכוח חסר המעצורים מנצחת. דמוקרטייות בכל העולם היו נחלשות, נאט"ו הייתה עלולה להתפורר. היום הברית מגיעה לגבולותיה של רוסיה, עם הצטרפותן של פינלנד ושוודיה; הצבא הרוסי התגלה במערומיו, הפעלת הכוח מביאה להרס הכלכלה הרוסית ותופכת את רוסיה למזוועת. בהקשר המקומי שלנו, מתגלה – ולא בפעם הראשונה – הפחיתות צרת האופקים של המדיניות הישראלית. מהרגע הראשון נהגה ישראל אל מול התוקפנות הרוסית בדרך שהוגדרה על ידי גורמים מדיניים כ"הליכה בין הטיפות" ו"קולות של שתיח". במקום להתייצב בתוקף לצד הצדק הברור מאליו, ממשלת ישראל (בתמיכת רוב הציבור) עשתה שמייניות באוויר כדי לשמור על ניטרליות, כולל המהלך המגותך שבו הציב את עצמו ראש הממשלה בנט כמתווך. כל זה בנימוק של חופש הפעולה של חיל האוויר, כי אצלנו ההימנעות מהכרעה מגומקת תמיד בשיקולים מיקרו־טקטיים, ולצד אטימות לב ביחס לפליטים מאוקראינה, שנמקה כרגיל בשיקולים דמוגרפיים.

כאמור, המלחמה עדיין רחוקה מסיום. פוטין לא ייכנע; זלנסקי מדבר היום על החזרת כל השטח האוקראיני, כולל קרים. המערב יצליח כנראה את החורף הקרוב באופן שיפגע בכלכלות אירופה אך לא ישנה את התנהגותן. אבל בסדר העולמי הצומח ממנה, נדרשת גם ישראל לבחון את הערצת הכוח, הריאל פוליטיק המזויף המכסה על פחדנות, וצרות האופקים, המאפיינים את מדיניותה לא רק בהקשר הרוסי־אוקראיני.

עפר שר הוא חוקר בכיר במכון למחקרי ביטחון לאומי